



## 2013 års ekonomiska vårproposition

---

### Till finansutskottet

Finansutskottet har gett skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet möjlighet att yttra sig över 2013 års ekonomiska vårproposition med följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Arbetsmarknadsutskottet behandlar följaktligen i detta yttrande de förslag i propositionen och de fyra följdmotionerna som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet tillstyrker att regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns.

I fyra avvikande meningar tillstyrker S, MP, SD och V de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti.

# Utskottets överväganden

## Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Jämför avvikande meningarna 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

### **Propositionen**

#### *Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken*

Regeringen framför i 2013 års ekonomiska vårproposition att det viktigaste målet för dess ekonomiska politik är full sysselsättning. Fokus i regeringens politik sedan 2006 har legat på strukturella reformer för varaktigt högre sysselsättning och tillväxt. Den finansiella och ekonomiska kris som startade 2008 innebar ett stort behov av konjunkturstödjande åtgärder. Sverige har varit ett av de EU-länder som fört den mest expansiva finanspolitiken under dessa år. En bärande del i regeringens hantering av den ekonomiska nedgången har samtidigt varit att upprätthålla säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna hantera en djupare eller mer utdragen nedgång.

Den globala lågkonjunkturen har slagit hårt mot arbetsmarknaden, men jämfört med många andra länder har den svenska arbetsmarknaden klarat lågkonjunkturen bra. Sysselsättningsgraden, dvs. sysselsättningen i relation till befolkningen, har åter börjat öka. Även arbetskraftsdeltagandet har ökat under de senaste åren. Ökningen av sysselsättningen och arbetskraften kan förklaras av att konjunkturen förbättrats efter 2009, att befolkningen i arbetsför ålder ökar och att regeringen genomfört skatte- och arbetsmarknadsreformer.

Arbetslösheten är dock fortsatt hög, och den bedöms öka under 2013 och 2014. Den höga arbetslösheten beror till viss del på att arbetskraftsdeltagandet har ökat men också på den utdragna lågkonjunkturen. Arbetslöshet som beror på konjunkturläget eller på strukturella problem är betydligt allvarligare än arbetslöshet som beror på ett stort arbetsutbud. Den utdragna lågkonjunkturen riskerar dock att förvärpa vissa av de kvarvarande strukturella problem som finns på arbetsmarknaden. Det handlar främst om den ökade långtidsarbetslösheten samt om att vissa grupper som unga och utrikes födda har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten i åldersgruppen 15–25 år är nära fem gånger högre än i

gruppen 25–74 år och har ökat snabbare än den sistnämnda gruppen de senaste åren. Nära hälften av de unga arbetslösa utgörs dock av heltidsstuderande som söker arbete.

Under hösten 2012 steg dessutom antalet varsel kraftigt, vilket indikerar att arbetslösheten kommer att fortsätta att öka den närmaste tiden. Även andra indikatorer, som nyanmälda lediga platser, tyder på att arbetsmarknaden utvecklas svagt framöver. En svag sysselsättningsstillväxt tillsammans med en växande arbetskraft medför att arbetslösheten förväntas stiga till 8,4 procent 2014. Först 2015 väntas en gradvis återhämtning i den internationella och svenska ekonomin.

Regeringen kommer att fortsätta att möta den utdragna lågkonjunkturen med en ansvarsfull finanspolitik som kombinerar långsiktiga reformer för jobb, företagande, tillväxt, välfärd och sammanhållning med insatser som stöder återhämtningen, samtidigt som hållbara offentliga finanser värnas. Att motverka långtidsarbetslösheten och höja sysselsättningen är en av regeringens viktigaste utmaningar de närmaste åren. För att klara detta måste arbetsmarknaden bli mer inkluderande och flexibel. Arbetsmarknadens parter har en viktig roll för att åstadkomma detta. Regeringen fortsätter därför att genomföra de s.k. trepartssamtalen, i syfte att finna gemensamma lösningar som öppnar upp nya vägar in på arbetsmarknaden och som ökar flexibiliteten på arbetsmarknaden. Regeringen stöder partsgemensamma initiativ såsom yrkesintroduktionsavtal för unga, förbättrade möjligheter till en omställning på arbetsmarknaden och införandet av ett system för statligt stöd vid korttidsarbete. Den stigande arbetslösheten under framför allt 2013 motiverar även insatser inom arbetsmarknadspolitiken och utbildningssystemet. Regeringen föreslår bl.a. 7 000 utbildningsplatser 2013 och 7 000 utbildningsplatser 2014 inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning (yrkesvux) och 4 000 platser 2013 och 4 000 platser 2014 inom praktik och arbetsmarknadsutbildning. Därtill fortsätter regeringen arbetet med att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt, exempelvis genom att ytterligare förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb.

### *En uppföljning av sysselsättningspolitiken*

Sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift sedan regeringen tillträdde 2006 har varit att öka den varaktiga sysselsättningen, främst genom ett minskat utanförskap. Trots en utdragen lågkonjunktur i omvärlden har den svenska arbetsmarknaden utvecklats förhållandevis starkt. Sedan regeringen tillträdde 2006 har sysselsättningen ökat med ca 225 000 personer. Antalet personer i arbete som andel av befolkningen ökade med 0,4 procentenheter mellan 2006 och 2012.

Regeringen bedömer att den hittills förda sysselsättningspolitiken har varit ändamålsenlig. Sysselsättningen och antalet personer i arbete har ökat mer sedan 2006 än vad som kan förklaras av demografiska och konjunkturella faktorer. Den svenska arbetsmarknaden har också klarat lågkonjunkturen bättre än arbetsmarknaderna i många andra europeiska länder.

Den utdragna lågkonjunkturen har dock medfört att vissa strukturella problem på arbetsmarknaden har förstärkts. Långtidsarbetslösheten har ökat, och etableringen på arbetsmarknaden har försvårats för unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Att höja sysselsättningen för dessa grupper är en av regeringens viktigaste utmaningar de närmaste åren. För att klara detta måste arbetsmarknaden bli mer inkluderande och flexibel.

Den övergripande inriktningen på sysselsättningspolitiken bör även i fortsättningen vara att höja sysselsättningen varaktigt genom en kombination av åtgärder som stimulerar både utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Genom samverkan mellan regeringen och parterna på arbetsmarknaden bör nya vägar in på arbetsmarknaden öppnas upp och flexibiliteten öka.

### *Den makroekonomiska utvecklingen*

Den svenska ekonomin påverkas tydligt av nedgången i den internationella konjunkturen. Tillväxten i svensk BNP mattades av 2012, och en fortsatt svag internationell konjunktur dämpar den svenska tillväxten även 2013 och 2014. En återhämtning i svensk ekonomi förväntas först 2015. Den svaga efterfrågan i svensk ekonomi påverkar arbetsmarknaden negativt. Sysselsättningen väntas bli oförändrad 2013 och 2014, och arbetslösheten väntas stiga till 8,4 procent 2014. En internationell konjunkturuppgång bidrar dock till att svensk ekonomi förväntas växa i god takt 2015–2017. Sysselsättningen förväntas då öka samtidigt som arbetslösheten väntas minska. Det råder dock stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Sammantaget bedöms riskerna för en svagare utveckling dominera. Riskerna är framför allt kopplade till hur och i vilken takt de statsfinansiella problemen i euroområdet och i USA hanteras.

### *Bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet*

Hållbarhetsberäkningarna för Sveriges offentliga finanser visar att den långsiktiga finansiella hållbarheten är god och i allt väsentligt oförändrad jämfört med föregående års beräkningar. Hållbarheten skapar en marginal för finanspolitiken att möta både den utdragna lågkonjunkturen och de ökade utgifter som följer av de demografiska förändringarna på lång sikt. Perioden 2020–2040 karaktäriseras av ett betydande demografiskt utgiftstryck. Ett försämrat finansiellt utgångsläge när det demografiska utgiftstrycket börjar öka kan medföra att finanspolitiken drabbas av betydande hållbarhetsproblem.

De offentliga finanserna står inför ett antal utmaningar som tillsammans utgör påtagliga risker för finansernas långsiktiga hållbarhet. Utgifterna förväntas öka inte enbart på grund av en åldrande befolkning utan även till följd av en ökad efterfrågan på välfärdstjänster. Vidare minskar andelen förvärvsaktiva personer som ska finansiera de ökade utgifterna. Ett långt och produktivt arbetsliv är en förutsättning för att alla ska kunna ha en bra ekonomisk standard även som pensionärer och för att samhället ska kunna tillhandahålla offentligt finansierade tjänster av god kvalitet i önskvärd omfattning. I takt med att medellivslängden ökar är det därför viktigt att både kvinnor och män, såväl utrikes som inrikes födda, har ett högt arbetskraftsdeltagande och att inträdet på arbetsmarknaden tidigareläggs och utträdet senareläggs.

## Motionerna

*Socialdemokraterna* framför i partimotion 2012/13:Fi13 av Mikael Damberg m.fl. att Sverige förtjänar en regering som förmår föra en framtidsinriktad, jobbskapande och ansvarsfull politik. Den nuvarande regeringen har misslyckats med sitt löfte att bryta arbetslösheten och utanförskapet.

Partiet framhåller att arbetslösheten har ökat med ca 2 procentenheter under regeringens tid vid makten. I februari 2013 stod 427 000 människor, dvs. 8,5 procent av arbetskraften, utan ett arbete. Arbetslösheten i Sverige är högst i Norden. Även sysselsättningsgraden (15–74 år) ligger i dag på en avsevärt lägre nivå än för sex år sedan. I februari 2013 var 54 procent av kvinnorna i åldern 15–74 år i arbete medan 62 procent av männen i samma åldersgrupp arbetade. Att så många kvinnor står utanför arbetsmarknaden är ett stort slöseri med kompetens.

Socialdemokraterna anför att två förändringar på den svenska arbetsmarknaden är särskilt problematiska: dels är allt fler människor arbetslösa en längre tid, dels är allt fler unga utan arbete. Sedan 2007 har antalet arbetslösa som varit arbetssökande längre än 24 månader nästan tredubblats, och ungdomsarbetslösheten har bitit sig fast på en nivå omkring 25 procent. Ungdomsarbetslösheten är högre i Sverige än i jämförbara länder som Danmark, Tyskland, Österrike och Nederländerna. Samtidigt som arbetslösheten ökar finns ett stort antal lediga jobb. Matchningen mellan jobbsökande och jobb har försämrats sedan 2009. Denna försämring kan förklaras av de arbetsförmedlande institutionernas (främst Arbetsförmedlingens) försämrade matchning, en bristande geografisk matchning samt av fel kompetens hos de arbetssökande.

Enligt Socialdemokraterna har regeringen inte prioriterat att stödja tillväxt av nya arbetstillfällen eller att se till att arbetssökande har rätt kompetens för de arbeten som står till förfogande. Partiet anser även att regeringens politik lett till sämre försäkringar för dem som jobbar. Det

leder till att människor som har ett jobb tvekar att satsa på något nytt, sadla om eller starta eget och till att de som löper störst risk att förlora jobbet också ska betala mest för sin försäkring.

Socialdemokraterna anför vidare att regeringens arbetsmarknadspolitik är ineffektiv. Matchningen mellan utbud och efterfrågan fungerar allt sämre. Regeringens satsning på jobbgarantier har inte inneburit någon garanti för jobb. I praktiken råder det ett aktivitetsförbud för ungdomar på Arbetsförmedlingen. Regeringens misslyckade förhandlingar om den s.k. jobbpakten är ytterligare ett exempel på dess oförmåga att få gehör för sin politik och få olika intressen att arbeta tillsammans för Sveriges bästa.

Kampen mot arbetslösheten är Socialdemokraternas viktigaste uppgift. Partiet slår i motionen fast ett tydligt mål: Sverige ska mellan 2014 och 2020 öka antalet människor som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU. För att förverkliga detta mål ska bl.a. förutsättningarna för företagen förbättras. Nya jobb skapas genom att fler företag kan starta, växa och anställa. Den andra sjuklöneveckan ska avskaffas, möjligheten till innovation och finansiering ska stärkas och villkoren för ett aktivt näringsliv i hela landet ska förbättras. Exportfrämjandet på tillväxtmarknader ska stärkas, förstagångsexport ska underlättas och bildandet av exportorienterade företagsnätverk ska stödjas.

För att bekämpa ungdomsarbetslösheten föreslår Socialdemokraterna en 90-dagarsgaranti. Ungdomar ska jobba eller studera – inte vara arbetslösa. Garantin innebär att den som är ung och utan arbete ska erbjudas ett riktigt jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och jobb som leder vidare till jobb senast efter 90 dagar. Den som inte tar detta erbjudande ska inte få någon ersättning. Garantin innehåller tre komponenter: ett utbildningskontrakt för dem som inte avslutat gymnasiet, en tidsgräns för alla unga och en effektivisering av Arbetsförmedlingens insatser för unga. Utbildningskontraktet innebär att arbetslösa unga som saknar en gymnasieexamen snarast ska erbjudas en utbildningsplan som leder till gymnasieexamen. Det kan handla om heltidsstudier, lärlingsutbildning eller studier som varvas med jobb eller yrkespraktik. Angående tidsgränsen ska alla unga senast efter 90 dagar erbjudas ett jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och jobb genom yrkesintroduktionsjobb och utbildningsplatser. För att effektivisera Arbetsförmedlingens insatser för unga föreslås att aktivitetsförbudet på Arbetsförmedlingen avskaffas, att ungdomars initiativ och arbetsförmedlarnas kompetens tas till vara och inte hindras av onödiga regler och att antalet utbildnings- och praktikplatser utökas för att motsvara behovet.

För att bekämpa långtidsarbetslösheten föreslår Socialdemokraterna att s.k. extratjänster i välfärden och i den ideella sektorn införs. Satsningen innebär att personer som stått utan arbete mycket länge och som i dag omfattas av sysselsättningsfasen i den s.k. jobb- och utvecklingsgarantin (tidigare fas 3) ska erbjudas arbetsuppgifter i välfärden och den ideella sektorn. Extratjänsterna syftar till att höja kvaliteten i välfärden, bryta långtids-

arbetslösheten och motverka utslagningen. Tjänsterna ska kombineras med utbildning för att ytterligare stärka individens framtida möjligheter på arbetsmarknaden. Tjänsterna får dock inte användas för att ersätta ordinarie personal.

I sin motion avseende vårändringsbudgeten 2013, som är inkluderad i partiets följdmotion till 2013 års ekonomiska vårproposition, föreslår Socialdemokraterna en serie åtgärder som bör införas redan 2013, däribland yrkesintroduktionsjobb, en obligatorisk sommarskola för de niondeklassare som inte nått behörighet under vårterminen, möjlighet för fler ungdomar att avsluta sina studier på folkhögskolor under sommaren, extra resurser till lärosäten som erbjuder ett naturvetenskapligt basår och stimulansbidrag till kommuner som erbjuder sommarjobb för ungdomar.

*Miljöpartiet* menar i partimotion 2012/13:Fi15 av *Gustav Fridolin m.fl.* att det är dags för en ny arbetslinje. Alla människor ska ha möjlighet att få ett jobb och kunna försörja sig själva och därmed få makten över sitt eget liv. Alliansregeringens arbetslinje har dock ensidigt handlat om att betrakta arbetslösheten som ett privat problem som ska lösas genom individinriktade åtgärder. Enligt Miljöpartiets mening är arbetslösheten ett samhällsproblem som kräver gemensamma lösningar. En ny arbetslinje måste bygga på en jobbskapande politik, en politik som skapar en positiv utveckling i viktiga framtidsfrågor och som gör Sverige världsledande på de områden som är viktiga för människan, miljön och ekonomin.

Arbetslösheten är fortsatt hög. Sedan regeringen tillträdde har långtidsarbetslösheten ökat, och ungdomsarbetslösheten är högre i Sverige än i de flesta jämförbara länder.

Som ett led i att få fler i arbete föreslår Miljöpartiet en jobbpolitik med följande inriktning. Partiet vill öka de offentliga investeringarna inom områdena hållbar infrastruktur, energieffektivisering i bostäder och klimatinvesteringar för att skapa nya jobb och samtidigt få en klimatomställning. ROT-avdraget bör utvidgas och energianpassas för att bl.a. rusta upp och energieffektivisera miljonprogrammen. För att skapa nya jobb inom industrin och samtidigt ta konkreta steg mot ett hållbart samhälle vill partiet skapa en grön innovationsfond och stimulera miljöteknikföretag. För att öka småföretagens möjligheter att utvecklas och anställa fler föreslår partiet att arbetsgivaravgiften med inriktning på småföretag sänks och att sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda avskaffas. En skattelättnad för innovationsföretag i uppstartsfasen föreslås också. Partiet föreslår även en höjning av de generella statsbidragen till kommuner och landsting så att fler kan anställas i välfärden. Genom riktade medel för att öka personaltätheten i skolan och äldreomsorgen skapas flera jobb samtidigt som kvaliteten i välfärden förbättras. Miljöpartiet vill helt avveckla fas 3 och ersätta den med en rad aktiva åtgärder som sätts in tidigare och som är utformade efter den enskildes behov.

För att få fler unga i jobb föreslår Miljöpartiet att s.k. startcentraler skapas. En startcentral är en lokal arbetsförmedling för unga som drivs av kommunen i samverkan med Arbetsförmedlingen och med nära koppling till det lokala näringslivet. Kommunerna föreslås också få ett utökat ansvar och ekonomiska resurser för att fånga upp arbetslösa personer som är under 25 år. Miljöpartiet vill också erbjuda fler vägar till gymnasiekompetens genom att skapa 5 000 nya platser på folkhögskolor och 5 000 platser på komvux. Partiet vill också satsa på 2 500 nya helårsplatser vid branschriktade jobbutbildningar och 1 000 nya helårsplatser på yrkeshögskolan. Därutöver vill partiet garantera att alla unga mellan 15 och 17 år erbjuds ett sommarjobb samt stötta unga att starta företag.

Miljöpartiet vill införa ett helt nytt trygghetssystem som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämlikt. Förslaget innebär en gemensam försäkring, som omfattar både en allmän sjukförsäkring och en allmän arbetslöshetsförsäkring, liksom en lägsta ersättningsnivå. Som ett steg mot arbetslivstrygghet vill partiet införa ett golv och ta bort den bortre gränsen helt i sjukförsäkringen samt höja taket, höja ersättningsnivån och införa ett sökandevillkor i arbetslöshetsförsäkringen. Den ersättningsgrundande inkomsten ska räknas på samma sätt oavsett om en individ är sjuk eller arbetslös, så att försäkringen blir en inkomstförsäkring. För att fler ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen föreslås att den som aktivt arbetar ska ha rätt till ersättning även om individen inte tidigare haft någon anställning.

Miljöpartiet föreslår en offensiv politik för jämställda löner och en jämställd arbetsmarknad. Arbetet för jämställda löner är ett ansvar för arbetsmarknadens parter, men politiken måste skapa förutsättningar för ett sådant arbete. Partiet vill att en tredelad föräldraförsäkring införs, att en statlig pott för jämställda löner skapas, att årliga lönekartläggningar upprättas, att bättre villkor för dem som arbetar inom äldreomsorgen skapas, att möjligheten att bestämma över sin arbetstid ökas och att missbruket av visstidsanställningar minskas.

Miljöpartiet anser att arbetsmarknaden måste bli mer öppen och inkluderande. Alla människor måste ses som resurser oavsett etnicitet. För att bättre ta till vara alla människors kunskaper vill partiet bl.a. förbättra kurserna i svenska för invandrare och förstärka arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet. För att få en mer effektiv arbetsförmedling vill partiet att fler fristående, specialiserade aktörer ska få konkurrera med Arbetsförmedlingen. Det behövs också aktiva åtgärder mot diskriminering på arbetsmarknaden. Fler aktörer bör få möjlighet att driva diskrimineringsmål i domstol.

*Sverigedemokraterna* framhåller i partimotion 2012/13:Fi12 av *Jimmie Åkesson m.fl.* att under den tid Alliansen regerat har jämviktsarbetslösheten varit mycket hög, och den faktiska arbetslösheten har legat över jämviktsarbetslösheten. Det kan förklaras dels av regeringens missanpassade invandringspolitik som inte varit behovsprövad, dels av regeringens utbildnings-



och arbetsmarknadspolitik som haft obefintligt fokus på matchning av arbetskraften. Den höga arbetslösheten bland invandrare – i synnerhet nyanlända invandrare – och den höga ungdomsarbetslösheten svarar var för sig för ungefär en tredjedel av den höga arbetslösheten i Sverige.

Sverigedemokraterna föreslår bl.a. ett femte jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare för att stimulera ekonomin. För att göra det lättare för småföretagare att anställa föreslås ett socialavgiftsavdrag och ett reformerat sjuklöneansvar. Sverigedemokraterna föreslår också att bolagskatten för storföretagen sänks för att dessa ska bli fler, växa och investera mer i Sverige.

Sverigedemokraterna menar att arbetsmiljön inom den offentliga sektorn är oroväckande. Arbetsituationen för många offentliganställda har lett till både fysiska och psykiska besvär. För att komma till rätta med offentliganställdas arbetsituation och motarbeta orättvisor avser Sverigedemokraterna att presentera ett åtgärds paket i höstbudgeten.

Enligt Sverigedemokraterna bör en rationell sysselsättningspolitik ta fasta på utmaningen att få utrikes födda och ungdomar i arbete. Sverigedemokraterna anser dock inte att alla kan, bör eller vill bli akademiker utan att yrkesutbildade personer efterfrågas i en allt större utsträckning. Partiets viktigaste satsning för att bryta ungdomsarbetslösheten är därför förslaget att införa lärlingsjobb. Den nya anställningsformen skulle möjliggöra för en arbetsgivare att anställa en ung lärling med en provanställningsperiod om tolv månader i stället för dagens sex månader. Under perioden skulle arbetsgivaravgiften avskaffas helt. Satsningen bedöms kunna skapa 50 000 nya lärlingsjobb brutto. För att förbättra matchningen på arbetsmarknaden vill Sverigedemokraterna ge utökad stöd till Myndigheten för yrkeshögskolan och höja anslagen till CSN.

För Sverigedemokraterna är det en självklarhet att också högre utbildning ska förbereda för livet och leda till arbete. Partiet efterfrågar därför en allmän effektivisering bland högskolorna för att de ska kunna anpassa sitt utbildningsutbud till arbetsmarknadens behov av kompetens. Högskolornas resurstilldelningssystem föreslås därför bl.a. kopplas till resultatmåt i form av arbetslivsetablering.

Sverigedemokraternas utgångspunkt i utformandet av invandringspolitiken är att den ska vara gynnsam för Sverige. Partiet vill återgå till en behovsprövad arbetskraftsinvandring samt en väl reglerad asyl- och anhöriginvandring. Partiet vill modernisera de nuvarande reglerna för arbetskraftsinvandringen genom att införa ett s.k. blåkortssystem. Partiet vill även reformera reglerna för anhöriginvandring och familjåterförening så att ansvaret för den invandrades försörjning förläggs på anknytningspersonen och inte på den svenska staten.

För att underlätta integrationen och säkerställa att alla som invandrar till Sverige får kunskap om sina rättigheter och skyldigheter vill Sverigedemokraterna bygga ut och förstärka den samhällsorientering som i dag erbjuds inom ramen för etableringsreformen. Sverigedemokraterna vill också

inrätta hedersjourer för personer som blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt säkerställa att handlingsplaner och åtgärdsprogram mot hedersrelaterat våld och förtryck upprättas i varje kommun.

I sin motion presenterar Sverigedemokraterna också åtgärder för att förbättra landsbygdens villkor och stimulera tillväxten och sysselsättningen. Genom satsningar på skogsbruk, fiske, jordbruk, gruvnäring, turism och en återupprättad värnplikt skapas förutsättningar för 25 000 nya jobb på landsbygden.

*Vänsterpartiet* anför i partimotion 2012/13:Fi14 av *Jonas Sjöstedt m.fl.* att Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen samtidigt som massarbetslösheten har blivit vardag. I mars 2013 uppgick arbetslösheten till hela 8,4 procent (i säsongrensade termer). Sedan regeringen tillträdde 2006 har arbetslösheten ökat med 1,8 procentenheter. Långtidsarbetslösheten har ökat med mer än 100 procent. Även sysselsättningsgraden har minskat sedan regeringen kom till makten. Arbetsmarknadspolitiken har nedrustats. Massarbetslösheten, tillsammans med bl.a. försämringar i anställningsskyddslagen och bristfällig reglering vid in- och uthyrning av arbetstagare, har bidragit till att anställningsskyddet har urholkats.

Vänsterpartiet anser att ungdomsarbetslösheten är ett av de största samhällsproblemen. Ungdomsarbetslösheten i Sverige är högre än genomsnittet i Europa och betydligt högre än i jämförbara länder som Finland, Danmark och Norge. Regeringens satsningar på en jobbgaranti och sänkta arbetsgivaravgifter för unga har inte gett någon effekt. Vänsterpartiet föreslår en ungdomsgaranti för arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år. Förslaget innebär att unga efter 90 dagars arbetslöshet ska garanteras jobb till avtalsenlig lön eller utbildning. Förslaget innebär att 57 000 jobb och utbildningsplatser skapas. Fyra former av arbete erbjuds inom ungdomsgarantin: garantijobb, utbildningsvikariat, lärlingsanställning och traineeanställning. Därutöver föreslås fyra former av utbildning: arbetsmarknadsutbildning, yrkeshögskola, yrkesvux och komvux. Det ska även vara möjligt att kombinera arbete och utbildning.

För att öka människors frihet och valmöjligheter på arbetsmarknaden vill Vänsterpartiet införa en rätt för unga upp till 25 år att läsa in gymnasieskolan. Även arbetslösa som fyllt 25 år erbjuds gymnasiestudier inom vuxenutbildningen, med en förmånlig finansiering i form av aktivitetsstöd eller studiemedel med högre bidragsdel. Partiet vill även inrätta fler platser i arbetsmarknadsutbildningar, vid yrkeshögskolan och inom yrkesvux.

För att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden föreslår Vänsterpartiet en individualiserad föräldraförsäkring, fasta jobb på heltid och 15 000 barnomsorgsplatser på obekvämt arbetstid. Barn till arbetslösa och föräldralediga bör ges rätt till 30 timmars förskola. Vänsterpartiet vill även satsa på bättre kvalitet i vården, skolan och omsorgen. Partiet föreslår i motionen framför allt satsningar på mer personal och utbildning inom hemtjän-

ten och äldreomsorgen. Partiet anser även att en jämställdhetskommission bör tillsättas i syfte att öka kvinnors sysselsättningsgrad och ge kvinnor lika tillträde till arbetsmarknaden som män.

En frivillig arbetslöshetsförsäkring som ger inkomstrygghet vid arbetslöshet är en central del av den svenska arbetsmarknadsmodellen. Försäkringen är avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. Vänsterpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomst- och omställningsförsäkring. Vänsterpartiet vill höja taket och golvet. För att undvika en urholkning av försäkringen indexeras beloppen efter löneutvecklingen. Ersättningsnivån bör enligt partiet höjas till 80 procent för hela ersättningsperioden och för tid med aktivitetsstöd, och antalet karensdagar bör minskas med två per år för att på sikt tas bort helt. Vänsterpartiet vill även ta bort 75-dagarsbegränsningen vid deltidsarbetslöshet och föreslår att den s.k. arbetslöshetsavgiften avskaffas. Därutöver föreslår partiet att den allmänna grundförsäkringen stärks.

## Utskottets ställningstagande

### *Regeringens förslag till riktlinjer*

Utskottet noterar att regeringen ser allvarligt på den försämrade utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden. Den globala finans- och skuldkrisen är inne på sitt femte år. Även om läget på de finansiella marknaderna har stabiliserats är situationen i omvärlden bekymmersam, med en svag tillväxt i euroområdet och en dämpad utveckling i USA. Den svaga internationella konjunkturutvecklingen påverkar Sverige genom lägre tillväxt och högre arbetslöshet. Först 2015 väntas en gradvis återhämtning i Sverige och omvärlden.

Utskottet kan samtidigt konstatera att den svenska arbetsmarknaden har utvecklats förhållandevis starkt trots den utdragna lågkonjunkturen i omvärlden. Sysselsättningen föll i samband med finanskrisen 2008/09 men har ökat stadigt sedan slutet av 2009. I dag är betydligt fler sysselsatta än före finanskrisens utbrott hösten 2008. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökningar var 4 609 000 personer sysselsatta under det första kvartalet 2013. Det är en ökning med 38 000 personer jämfört med motsvarande kvartal 2012. Sedan regeringen tillträdde 2006 har sysselsättningen ökat med ca 225 000 personer. En viktig förklaring till att sysselsättningen har stigit trots svåra yttre förutsättningar är enligt utskottets mening att de reformer som alliansregeringen genomfört – framför allt jobbskatteavdraget och förändringarna i socialförsäkringssystemet – har gjort att det har lönat sig bättre att arbeta och att fler människor därför har sökt sig ut på arbetsmarknaden. Den svenska arbetsmarknaden framstår som

stark även vid en internationell jämförelse. Sysselsättningsgraden i Sverige, dvs. antalet sysselsatta i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder, är högre än i de flesta andra europeiska länder.

Utskottet konstaterar att arbetskraften också har ökat under de senaste åren. Det beror bl.a. på att befolkningen i arbetsför ålder har ökat och att en större andel av befolkningen deltar i arbetskraften, dvs. arbetskraftsdeltagandet har ökat. Mot bakgrund av att det är arbetskraftsutbudet som på lång sikt sätter ramarna för sysselsättningsutvecklingen ser utskottet positivt på att arbetskraftsdeltagandet på detta sätt har ökat, även om det på kort sikt kan medföra en något högre arbetslöshet. Att såväl arbetskraften som sysselsättningen ökar mer än vad som kan förklaras av den demografiska och konjunkturella utvecklingen är indikatorer på att regeringens reformer har haft avsedd effekt.

Utskottet ser allvarligt på att arbetslösheten är hög. Antal varsel steg kraftigt under hösten 2012, vilket indikerar att arbetslösheten kommer att fortsätta att öka den närmaste tiden. Utskottet noterar att regeringen bedömer att sysselsättningen i stort kommer att vara oförändrad under 2013 och 2014 samtidigt som arbetskraften ökar, vilket medför att arbetslösheten väntas stiga. Först 2015 väntas en gradvis återhämtning i den internationella och svenska ekonomin.

Enligt utskottets mening är det bekymmersamt att den utdragna lågkonjunkturen försvårar framför allt för dem med en svag förankring på arbetsmarknaden: unga, personer med en utbildning på högst förgymnasial nivå, funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga och personer födda utanför Europa. Utskottet anser därför att det är mycket angeläget att fortsätta arbetet med att förbättra möjligheterna till jobb för dessa grupper för att förhindra att de fastnar i ett långvarigt utanförskap.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening viktigt att regeringen fortsätter att värna Sveriges starka position för att kunna möta effekterna av den försvagade konjunkturen i omvärlden. Utskottet delar regeringens bedömning att den utdragna lågkonjunkturen måste mötas med en ansvarsfull finanspolitik som kombinerar långsiktiga reformer för jobb, företagande, tillväxt, välfärd och sammanhållning med insatser som stöder återhämtningen, samtidigt som hållbara offentliga finanser värnas. Stabila statsfinanser och en tydlig jobblinje är viktiga parametrar i en ansvarsfull finanspolitik. Det begränsade budgetutrymmet bör främst användas till åtgärder som stärker förutsättningarna för fler i arbete och därmed högre varaktig sysselsättning. I ljuset av detta ställer sig utskottet bakom regeringens satsning som bl.a. innebär att antalet platser inom yrkesvux ökas med 7 000 platser 2013 och 7 000 platser 2014 och att antalet platser inom praktik och arbetsmarknadsutbildning ökas med 8 000 under 2013 och 2014 för att motverka att den höga arbetslösheten biter sig fast.

Utskottet noterar att regeringen bedömer att den hittills förda sysselsättningspolitiken är ändamålsenlig. Sysselsättningspolitiken fortsätter att vara mycket högt prioriterad, och politikens inriktning ligger fast. Den övergri-

pande inriktningen på sysselsättningspolitiken bör enligt vad regeringen anför även i fortsättningen vara att öka utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Detta ska ske bl.a. genom åtgärder som motverkar att människor står utan arbete under lång tid, minskar ungdomsarbetslösheten, förbättrar utrikes föddas ställning på arbetsmarknaden och stärker övriga grupper med svag förankring på arbetsmarknaden.

Målet för regeringens sysselsättningspolitik är full sysselsättning. Det är enligt utskottets mening ett självklart och nödvändigt mål. Sysselsättningspolitiken bidrar till högre välfärd genom åtgärder som leder till att människors kompetens och vilja att arbeta tas till vara på bästa sätt. Den underlättar finansieringen av den offentliga sektorn och den minskar utanförskapet. Sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift är att öka den varaktiga sysselsättningen, dvs. den sysselsättningsnivå som är förenlig med stabil inflation och en ekonomisk balans i övrigt.

Utskottet noterar vidare att regeringen sedan den tillträdde 2006 har genomfört omfattande åtgärder för att stimulera både utbudet av och efterfrågan på arbetskraft och för att förbättra matchningen. Viktiga reformer har varit jobbskatteavdrag och en återupprättad arbetslinje i socialförsäkringssystemet. Genom jobbskatteavdraget, som hittills har genomförts i fyra steg, stimuleras fler att delta på arbetsmarknaden och till att öka sitt arbetsutbud. Arbetslöshetsförsäkringens roll som en omställningsförsäkring har stärkts, och ersättningsnivåerna trappas numera av med tiden i arbetslöshet för att korta arbetslöshetstiderna. Vidare har arbetsmarknadspolitiken reformerats för att rusta människor för jobb. Arbetsförmedlingen har fått ett tydligare uppdrag att förmedla arbeten, och de konjunkturberoende programmen har fått en tydligare inriktning mot att arbetslösa ska söka arbete. Syftet med de arbetsmarknadspolitiska insatserna är att stärka deltagarnas anställningsbarhet och sökaktivitet för att därmed öka chanserna att hitta ett arbete. Åtgärder har också vidtagits för att stimulera efterfrågan på grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, t.ex. nystartsjobb och sänkta socialavgifter för unga. Regeringen har även infört det s.k. HUS-avdraget och sänkt mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster.

För att bedöma politikens framtida inriktning bör man enligt utskottets mening studera resultatet av den hittills förda politiken. Perspektivet vid en sådan utvärdering bör enligt utskottets mening vara långsiktigt, eftersom det är arbetsmarknadens funktionssätt över hela konjunkturcykeln som är av störst intresse, inte variationen från det ena året till nästa. Som underlag till en sådan utvärdering kan med fördel den beräkning användas som regeringen redovisar i vårpropositionen. Av redovisningen framgår att den samlade effekten av de åtgärder som regeringen har initierat för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ökar den varaktiga sysselsättningen (15–74 år) med ca 225 000 personer och minskar jämviktsarbetslösheten med 1,6 procentenheter till 2020. Merparten av effekterna bedöms ha slagit igenom 2017. Störst effekt på såväl arbetskraftens storlek som syssel-

sättningen beräknas jobbskatteavdragen ha haft. Att regeringens politik redan har fått ett så pass stort genomslag på arbetskraften, trots det svaga konjunkturläget, tyder på att det finns en fortsatt stor potential för sysselsättningen att öka de närmaste åren utan att flaskhalsar och bristsituationer uppkommer på arbetsmarknaden. Av regeringens redovisning framgår också att arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet personer i arbete som andel av befolkningen ökade mellan 2006 och 2012 i alla åldersgrupper, utom bland de under 35 år. Bland de äldre har utvecklingen varit särskilt stark. Även bland utrikes födda har arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet personer i arbete som andel av befolkningen ökat under de senaste åren. Enligt utskottets mening utgör dessa exempel tydliga indikationer på att politiken verkar i rätt riktning. Även om denna typ av beräkningar av naturliga skäl är behäftade med en viss osäkerhet bör man enligt utskottet kunna utgå från att reformerna har haft en positiv effekt på hur den svenska arbetsmarknaden fungerar.

Enligt utskottets mening är regeringens samlade jobbpolitik en politik som rustar människor för jobb, med en tydlig arbetslinje som ökar drivkrafterna att arbeta, underlättar inträdet på arbetsmarknaden för grupper som i dag står långt ifrån den och motverkar långtidsarbetslösheten. Denna jobbpolitik är också effektiv i ett statsbudgetperspektiv. När fler människor arbetar förbättras de offentliga finanserna eftersom skatteintäkterna ökar samtidigt som utgifterna i olika ersättningssystem minskar. Detta skapar i sin tur utrymme för att förbättra kvaliteten i välfärden och sänka skatterna för hushåll och företag.

### *Oppositionspartiernas förslag till riktlinjer*

När det gäller oppositionspartiernas motionsförslag i de delar som berör utskottets beredningsområde, kan utskottet inledningsvis konstatera att de kännetecknas av stora inbördes olikheter. Det finns därmed inget gemensamt alternativ till regeringens politik när det gäller riktlinjerna för den ekonomiska politiken som kan jämföras med Alliansens arbetslinje. Mellan oppositionspartiernas mer konkreta förslag på sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet finns heller inte många likheter. Oppositionspartierna har vitt skilda lösningar på arbetsmarknadsområdet. Det som trots allt tycks vara den förenande länken mellan oppositionspartiernas visioner om vilken inriktning den ekonomiska politiken ska ha är deras krav på höjda skatter – som gör det dyrare att anställa – för att finansiera olika typer av höjda ersättningar. Deras ekonomiska politik handlar om en åtstramning av såväl efterfrågan som produktion för att finansiera ett utbyggt bidragssystem, där kärnan är att tränga ut människor från arbetsmarknaden. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan prioritering, eftersom den riskerar att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning. Enligt utskottets mening är oppositionspartiernas politik en bakvänd politik som varken tar ansvar för jobb eller trygghet.

I *Socialdemokraternas* motion tecknas en förhållandevis nyanserad bild av arbetsmarknadens utveckling och effekten av regeringens reformer, något som utskottet välkomnar. Utskottet ställer sig bakom Socialdemokraternas betoning på en ansvarsfull ekonomisk politik och ordning och reda i statsfinanserna, vilken är ett välkommet inslag i Socialdemokraternas argumentationslinje gällande den ekonomiska politiken. Den förhållandevis nyanserade problembild som Socialdemokraterna tecknar avspeglas dock inte i de förslag till praktiska lösningar de förordar. Inom sysselsättningsområdet betonar Socialdemokraterna traditionsenligt höjda bidrag och en översam arbetsmarknadspolitik, och deras s.k. framtidskontrakt präglas av en anmärkningsvärd avsaknad av innovativa förslag. Partiet vill skapa fler jobb i nya och växande företag, införa en 90-dagars garanti för arbetslösa ungdomar och anställa långtidsarbetslösa i välfärden. Dessa insatser är förvisso lovvärda i sig, men parallellt med dem ska även praktiskt taget varje bidragssystem byggas ut, inklusive arbetslöshetsförsäkringen, barnbidraget, sjukförsäkringen och förtidspensionen. Den breda utbyggnaden av bidragssystemen, som Socialdemokraterna förordar, ska finansieras genom höjda arbetsgivaravgifter för unga, höjd restaurangmoms och höjd bolagsskatt.

Enligt utskottets mening är det oansvarigt att först strama åt efterfrågan med höjda skatter och sedan slå hårt mot produktionen med höjda arbetsgivaravgifter och höjd bolagsskatt, för att därefter bygga ut bidragssystemen. Att höja skatterna på arbete och efterfrågan för att kraftigt bygga ut socialförsäkringssystemet så att flera människor lämnar arbetsmarknaden rimmer dessutom illa, enligt utskottets mening, med en politik vars övergripande mål är att nå full sysselsättning. Hur denna socialdemokratiska bidrags- och skattehöjningspolitik ska lyckas med föresatsen att nå lägst arbetslöshet i EU framstår som en svårlöst ekvation. Enligt utskottets mening bygger välstånd på arbete. Välstånd bygger inte på att man trycker ut människor i utanförskap.

Utskottet välkomnar att *Miljöpartiet* ser positivt på arbetslinjen och målet att alla människor ska kunna jobba och försörja sig själva och därmed få makten över sitt eget liv. Utskottet välkomnar också att Miljöpartiet ändrat inställning i frågan om halverade socialavgifter för ungdomar och numera anser att den halverade arbetsgivaravgiften för företag som anställer unga under 26 år ska ligga kvar. Där upphör dock utskottets och Miljöpartiets samsyn avseende sysselsättningspolitiken. Miljöpartiet tar enligt utskottets mening ett steg bort från en jobbskapande sysselsättningspolitik och förordar i stället en inriktning på politiken som kommer att fördyra för företag att verka och anställa. I sin motion föreslår Miljöpartiet en stor satsning på miljöinvesteringar som ska finansieras med kraftigt höjda bensin- och transportskatter. Miljöpartiets ekvation är dock svår att lösa. Först ska efterfrågan skäras ned med höjd moms, höjd bensinskatt och höjda transportskatter, och därefter ska kostnader i form av höjda arbetsgivaravgifter, höjd bolagsskatt och försämringar av företagsklimatet läggas på. Enligt utskottets mening är det uppenbart att denna åtstramnings-

politik kommer att leda till att färre människor får ett arbete. Lägg sedan till att denna politik ska användas i syfte att bygga ut bidragssystemen så att fler människor ska lämna arbetsmarknaden. Den uppenbara effekten av en politik som denna är att om man gör det dyrare och mindre lönsamt att arbeta, då lämnar människor arbetsmarknaden, vilket i sin tur betyder att arbetslösheten ökar och sysselsättningen minskar. Det är enligt utskottets mening knappast en politik som skapar förutsättningar för nya jobb eller som lägger grunden för en ny arbetslinje.

*Sverigedemokraternas* förslag på sysselsättningsområdet präglas, enligt utskottets mening, av en brist på ekonomiskt ansvarstagande genom orealistiska besparingar på migrations- och integrationsområdena. Partiets lösning på den allvarliga arbetslöshet som råder stavas en minskning av asyl- och anhöriginvandringen med totalt 90 procent. En återgång till en behovsprövad arbetskraftsinvandring och en mer reglerad asyl- och anhöriginvandring ska finansiera populistiska förslag om förbättrade villkor för landsbygden. Utskottet ställer sig starkt avvisande till denna orealistiska och ansvarslösa politik. Enligt utskottets mening utgör invandrare en stor resurs för Sveriges ekonomi och för mångfalden i samhället. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar för mars 2013 uppgår antalet sysselsatta utrikes födda i Sverige till ca 700 000. Utan dessa människor skulle vi inte klara vår välfärd. Utskottet vill därför understryka att en förbättrad etablering av utrikes födda är grundläggande för att vi ska kunna ta till vara den resurs som nyanlända utgör på den svenska arbetsmarknaden, inte minst mot bakgrund av den demografiska utvecklingen på sikt.

Även *Vänsterpartiets* förslag på sysselsättningsområdet präglas, enligt utskottets mening, av en brist på ekonomiskt ansvarstagande, i detta fall i form av att partiet avvisar det ekonomisk-politiska ramverk som utgör grunden för Sveriges starka offentliga finanser. Utskottet konstaterar att den Vänsterpartistiska arbetsmarknadspolitiken präglas av en traditionsenlig vilja att genomgående ersätta arbetslinjen med en bidrags- och passivitetlinje. Liksom tidigare förordar partiet genomgripande förändringar av Alliansens jobbskapande förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och en omfattande återuppbyggnad av traditionella arbetsmarknadspolitiska insatser med dokumenterat svaga resultat. Partiet vill ta bort jobbskapande reformer såsom jobbskatteavdraget, RUT-avdraget, nedsättningen av den särskilda löneskatten för äldre och halveringen av socialavgifterna för personer under 26 år, reformer som bidragit till att öka den varaktiga sysselsättningen. Samtidigt som partiet föreslår att unga personer genom en ungdomsgaranti ska erbjudas arbete enligt avtalsenlig lön, försämras företagens möjligheter att anställa. Den samlade effekten av Vänsterpartiets politik kommer enligt utskottets bedömning bli att arbetssökande låses fast i bidragsberoende och passiviserande åtgärder. Att politiken föreslås bli finansierad av hårdare beskattning av arbete – i form av bl.a. slopande av jobbskatteavdragen och nedsättning av socialavgifterna för unga – förstärker ytterligare bilden av ett parti som inte förmår att ta ansvar för att



hjälpa människor från utanförskap till jobb. Enligt utskottets mening behöver Sverige mer arbete, mer produktion, mer välfärd, fler människor på arbetsmarknaden, högre sysselsättning och lägre arbetslöshet. Då ska man inte föra en politik som Vänsterpartiet, som skattar bort jobb och trycker ut människor från arbetsmarknaden.

*Sammanfattningsvis* kan utskottet konstatera att lågkonjunkturen slagit hårt mot arbetsmarknaden, men jämfört med många andra länder i skuld-krisens Europa har den svenska arbetsmarknaden klarat lågkonjunkturen bra. Det är dock centralt att fortsätta värna Sveriges starka position för att kunna möta effekterna av den försvagade konjunkturen i omvärlden. Alliansens ansvarstagande för statsfinanserna i kombination med en tydlig arbetslinje skapar förutsättningar för en bättre fungerande arbetsmarknad med varaktigt högre sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet.

Utskottet kan konstatera att oppositionspartierna saknar ett gemensamt alternativ till den ekonomiska politikens inriktning. Det enda som förenar de divergerande förslagen är en betoning av höjda bidrag som ska finansieras genom omfattande skattehöjningar. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan politik, eftersom den riskerar att åter låsa in människor i bidragsberoende och passivitet i stället för att stimulera dem att arbeta.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken när det gäller utskottets beredningsområde. Oppositionspartiernas motionsförslag avvisas i motsvarande delar.

Utskottet väljer nedan att lyfta upp två frågor till ytterligare diskussion: ungdomsarbetslösheten och trepartssamtalen.

### *Ungdomsarbetslösheten*

Utskottet diskuterade frågan om arbetslösheten bland unga senast i höstens budgetbetänkande 2012/13:AU2, men det är enligt utskottets mening angeläget att återigen beröra frågan. Den höga arbetslösheten bland unga är en stor utmaning. År 2012 uppgick ungdomsarbetslösheten till ca 24 procent. Arbetslösheten i åldersgruppen 15–24 år är nära fem gånger högre än i gruppen 25–74 år och har ökat snabbare än i den sistnämnda gruppen de senaste åren.

Som utskottet tidigare har framfört (yttr. 2011/12:AU6y) innebär ungdomsarbetslöshet en särskild problematik. En del avser den relativt sett höga nivån på ungdomsarbetslösheten i allmänhet. En annan del av problematiken gäller de ungdomar som aldrig får in en fot på arbetsmarknaden för att de saknar en fullständig utbildning och därför riskerar att fastna i ett långvarigt utanförskap. Att få dessa ungdomar tillbaka till skolbanken är ofta ett nödvändigt första steg för att stärka deras framtida ställning på arbetsmarknaden.

När det gäller *ungdomsarbetslösheten i allmänhet* kan utskottet inledningsvis konstatera att nära hälften av de unga arbetslösa i åldersgruppen 15–24 år är heltidsstuderande som söker arbete. Ungdomar i den åldern befinner sig och bör enligt utskottets mening också i de allra flesta fall

befinna sig i skolan eller högskolan. Många av dem söker extrajobb eller feriejobb. I den yngsta åldersgruppen (15–19 år) är en majoritet av de arbetslösa heltidsstuderande. Även om det är viktigt att ta till vara detta arbetskraftsutbud utgör inte denna grupp av unga ett allvarligt arbetslöshetsproblem. Att ungdomar ofta blir arbetslösa hänger ofta samman med att de är på väg från skolan till arbetslivet. De flesta unga arbetslösa har relativt korta arbetslöshetsperioder jämfört med andra åldersgrupper och lyckas så småningom att etablera sig på arbetsmarknaden.

Utskottet kan vidare konstatera att finans- och skuldskrisen har satt sina spår i fråga om ungdomsarbetslösheten i Europa. Särskilt Grekland och Spanien har drabbats hårt, med en ungdomsarbetslöshet på 59 respektive 56 procent i mars 2013 enligt Eurostat (arbetslösa som andel av arbetskraften, yngre än 25 år, säsongsjusterat). Även om Sverige inte ligger på en sådan nivå ligger ungdomsarbetslösheten i vårt land strax över snittet i EU-27. Ungdomsarbetslösheten i Sverige är hög jämfört med flera jämförbara europeiska länder. Av rapporten Ungdomsarbetslöshet – jämförbarhet i statistiken mellan ett antal europeiska länder (SCB, rapport 2013:1) framgår att det relativa arbetslöshetsstalet bland personer i åldern 15–24 år skiljer sig mycket bland de åtta länder som studerades. I Sverige, Storbritannien och Finland var arbetslösheten relativt hög, mellan 20 och 24 procent, medan Nederländerna, Österrike, Tyskland och Norge hade en relativt låg ungdomsarbetslöshet på mellan 7 och 9 procent. Av studien framgår det samtidigt att det fanns stora skillnader mellan länderna i ungdomsarbetslöshet om man delar in ungdomarna i yngre (15–19 år) och äldre (20–24 år). För Sverige var arbetslösheten 34,5 procent bland personer i åldern 15–19 år, medan den var hälften så stor bland 20–24-åringarna. Både arbetslöshets- och sysselsättningsnivåerna konvergerade dock mellan länderna när man ser till 25–29-åringarna.

Av rapporten framgår att skillnaderna i arbetslöshetsnivå mellan länderna kan förklaras av bl.a. de olika arbetsmarknadssystemen, framför allt utformningen av utbildningssystemen. I Tyskland och Österrike är nästan en fjärdedel av alla studerande i åldersgruppen 15–24 år lärlingar. Det kan jämföras med under en procent i Sverige. Att en fjärdedel av de studerande i Tyskland klassificeras som sysselsatta genom sin lärlingsutbildning får stor effekt för arbetslöshetsstalet, dels genom att lärlingarna då inte kan klassificeras som arbetslösa även om de sökt jobb, dels genom att fler sysselsatta gör att det relativa arbetslöshetsstalet sjunker.

En annan faktor inom utbildningssystemet som kan bidra till att förklara skillnader i arbetslöshetsnivå mellan länder är hur många månader om året ungdomar får studiemedel. I exempelvis Sverige och Finland utbetalas studiemedel under normalt nio månader per år. Detta bidrar till att dessa länder har ett tidigare säsongsmönster än exempelvis Danmark, där studiemedel betalas ut under hela året. Incitamenten att söka sommarjobb är sannolikt högre om studiemedel inte betalas ut på sommaren. Under det

andra kvartalet 2011 var t.ex. skillnaderna mellan arbetslöshetsnivåerna i Finland och Danmark mycket stora, närmare 12 procentenheter. Dessa skillnader var dock helt borta under kvartal tre.

Enligt utskottets mening måste man beakta fler parametrar än arbetslöshetstalet för att förklara nivåskillnader i ungdomars arbetsmarknadssituation. Faktorer som t.ex. hur mycket ungdomar vill arbeta, hur mycket de sysselsatta arbetar och hur lång tid ungdomar går arbetslösa är viktiga aspekter för att få en mer nyanserad bild. Av den ovannämnda rapporten (SCB 2013:1) framgår att arbetslöshetens längd varierade mycket mellan länderna. Sverige och Island var de länder där störst andel av de arbetslösa ungdomarna endast var arbetslösa under en kortare period. Vänder man på problemet och i stället undersöker långtidsarbetslösheten var Sverige och Finland de länder som hade lägst andel ungdomar som varit arbetslösa i mer än sex månader. En annan aspekt som är värd att notera är andelen av ungdomarna som arbetar heltid eller deltid. I Nederländerna, som har en förhållandevis låg ungdomsarbetslöshet, arbetar en större andel av ungdomarna deltid än i övriga länder. En större andel av de arbetslösa ungdomarna där sökte också deltidarbete. I länder med en hög ungdomsarbetslöshet, som i Sverige, rådde ett motsatt förhållande. De arbetslösa ungdomarna ville arbeta heltid i högre utsträckning, och de sysselsatta ungdomarna gjorde det.

När det gäller ungdomsarbetslösheten i allmänhet välkomnar utskottet att regeringen sänkt kostnaden för att anställa unga bl.a. genom den lägre arbetsgivaravgiften och den lägre momsens för restaurang- och cateringtjänster, som sysselsätter många ungdomar. Utskottet välkomnar även den utbildningssatsning som regeringen föreslår och som i hög grad kommer att komma ungdomar till del. Även den uppgörelse mellan regering, fack och arbetsgivare – den s.k. jobbpakten – som regeringen vill få till stånd med arbetsmarknadens parter kommer förhoppningsvis att leda till åtgärder som kommer att underlätta arbetsmarknadsinträdet för unga.

För vissa grupper av unga kan det dock ta betydligt längre tid att få fast förankring på arbetsmarknaden än för unga i genomsnitt. Den andra delen av problematiken om ungdomsarbetslöshet – *situationen för ungdomar som riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap* – är enligt utskottets mening ett betydligt allvarigare problem än ungdomsarbetslösheten i allmänhet. Det gäller i synnerhet ungdomar som saknar en fullständig utbildning, är födda utomlands eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Dessa grupper av unga löper en betydligt större risk att hamna i långvarigt arbetslöshet. Det är enligt utskottets mening mycket angeläget att regeringen prioriterar åtgärder för de svagaste ungdomsgrupperna.

Utskottet vill betona det angelägna i att ungdomar slutför sin gymnasieutbildning. Eftersom en fullständig gymnasieutbildning är en nyckel till att undvika att en ung människa fastnar i långvarigt utanförskap är den viktigaste åtgärden de reformer i utbildningssystemet som bl.a. syftar till att

motverka avhoppen och öka anställningsbarheten bland dem som går ut skolan. För att underlätta övergången mellan skola och arbetsliv har exempelvis gymnasieskolan reformerats och en gymnasial lärlingsutbildning införts, där utbildningen i huvudsak är förlagd till en eller flera arbetsplatser. Enligt utskottets mening är anställningar som kombineras med utbildningsinslag viktiga för att sänka de höga trösklar som hindrar ungdomar från att komma in på arbetsmarknaden. Utskottet noterar i sammanhanget att Lärlingsutredningen i mars 2010 lämnade sitt betänkande *Lärling* – en bro mellan skola och arbetsliv (SOU 2010:19), där man bl.a. granskade förutsättningarna för att inom gymnasiala lärlingsutbildningar kombinera anställning och studier. Förslag om en ny anställningsform för den som går en gymnasial lärlingsutbildning bereds inom Regeringskansliet. Utredningen om lärlingsprovanställning överlämnade i november 2012 betänkandet *Utbildningsanställning* (SOU 2012:80). I betänkandet lämnas förslag på en ny anställningsform med utbildningsinnehåll för unga. Utredningen lämnar även förslag som bl.a. innebär att den kommunala vuxenutbildningen kan lämna stöd när utbildningsinnehållet utformas. Även detta betänkande bereds för närvarande i Regeringskansliet. Att på ovannämnda sätt skapa ingångar till arbetsmarknaden även för ungdomar utan intresse för vidare akademiska studier kan enligt utskottets mening antas vara av särskild betydelse för att motverka långvarigt utanförskap.

Utskottet vill betona vikten av tidiga insatser för arbetslösa ungdomar. Att ungdomar under 25 år som skriver in sig på Arbetsförmedlingen ska erbjudas förmedlingsstöd redan från första dagen i arbetslöshet är därför centralt för att aktivt motarbeta arbetslöshet. Den jobbgaranti som infördes 2007 erbjuder ungdomar som fyllt 16 men inte 25 år och som varit arbetslösa och inskrivna hos Arbetsförmedlingen i minst tre månader stöd i form av fördjupad kartläggning, studie- och yrkesvägledning samt jobbsökaraktiviteter med coaching. Ungdomar kan också erbjudas insatser som arbetspraktik, arbetslivsinriktad rehabilitering och stöd vid start av näringsverksamhet. Arbetslösa ungdomar kan också ta korta tillfälliga jobb utan att riskera att inte omfattas av jobbgarantin. Det är därför tillåtet att arbeta en månad inom en fyramånadersperiod och ändå omfattas av jobbgarantin för ungdomar.

Enligt utskottets mening är det positivt att jobbgarantin för ungdomar kan kombineras med studier. Deltagare i jobbgarantin för ungdomar som har fyllt 20 år har möjlighet att delta i jobbgarantin på deltid, för att under resterande tid studera inom den kommunala vuxenutbildningen eller svenska för invandrare. Insatser som denna ökar motivationen för studier och tydliggör utbildningens betydelse på arbetsmarknaden.

Utskottet vill också framhålla att samtliga ungdomar mellan 16 och 25 år som är inskrivna på Arbetsförmedlingen och som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan fr.o.m. den 1 januari 2011 kan ta del av regeringens s.k. folkhögskolesatsning, som är en kortare, studiemotiverande utbildning i folkhögskolornas regi. Det förtjänar även att lyftas fram att

arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlet om de återgår till reguljära studier.

Avslutningsvis vill utskottet betona att också Arbetsförmedlingen har fått förstärkta resurser fr.o.m. 2013 för att förmedlingen ska kunna arbeta aktivt med ungdomar redan från första dagen i arbetslöshet. Syftet är att kunna ge ungdomar som ofta saknar egna nätverk stöd genom matchnings- och vägledningsinsatser, bl.a. för att öka jobbchanserna direkt eller hitta vägar tillbaka till studier.

### *Trepartssamtalen*

Enligt utskottets mening är det viktigt att värna den svenska modellen. Regeringen och arbetsmarknadens parter har ett gemensamt ansvar för arbetsmarknadens funktionssätt och utveckling. Modellen har bidragit till en väl fungerande samhällsekonomi och en god sammanhållning. Att antalet konflikter på arbetsmarknaden har legat på förhållandevis låga nivåer och att den genomsnittliga löneutvecklingen har varit förenlig med en relativt hög sysselsättningsnivå och låg inflation visar att modellen har varit ett framgångsrikt koncept.

Utskottet kan konstatera att förutsättningarna på arbetsmarknaden har förändrats drastiskt mot bakgrund av den ökade globaliseringen och en allt hårdare internationell konkurrens. För att möta de omfattande utmaningar som den svenska arbetsmarknaden står inför är det därför angeläget att regeringen och arbetsmarknadens parter för samtal om hur den svenska modellen kan utvecklas.

Utskottet välkomnar därför regeringens samtal med arbetsmarknadens parter – de s.k. trepartssamtalen – i syfte att finna gemensamma lösningar på de problem som finns på arbetsmarknaden. Utgångspunkterna för trepartssamtalen är att parterna och regeringen tillsammans ansvarar för arbetsmarknadens funktionssätt, att ansvaret för lönebildningen vilar på parterna och att överenskommelser bygger på initiativ från parterna.

Utskottet noterar att trepartssamtalen hittills har fokuserat på tre områden: yrkesintroduktionsavtal, omställningsfrågor och korttidsarbete. För att underlätta ungas övergång från skola till arbetsliv och för att säkra företagens långsiktiga kompetensförsörjning har parterna inom ett antal avtalsområden på arbetsmarknaden tecknat s.k. yrkesintroduktionsavtal. Merparten av dessa bygger på principen att unga utan relevant erfarenhet i yrket erbjuds handledning och utbildning under en del av arbetstiden. Enligt utskottets mening innebär yrkesintroduktionsavtalen att det blir mer attraktivt för arbetsgivare att anställa unga utan yrkeserfarenhet. Det kan i sin tur bidra till att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och därigenom minska ungdomsarbetslösheten. Utskottet ställer sig därför positivt till att regeringen, tillsammans med parterna, verkar för att fler avtal tecknas och att fler unga anställs inom ramen för dessa. Utskottet noterar att en arbetsgrupp inom Regeringskansliet har tagit fram förslag med anledning av

trepårtssamtalen, exempelvis att staten genom lönesubventioner i form av en skattekreditering och handledarstöd ska stimulera att anställningar av unga personer kommer till stånd inom ramen för yrkesintroduktionsavtal eller motsvarande som tecknats av parterna (Ds 2013:20). Förslagen har remitterats. Utskottet noterar även att regeringen tillsatt en utredning för att studera dels vilket stöd som behövs, dels vad staten respektive parterna kan bidra med för att stärka och underlätta lärandet på arbetsplatserna. Uppdraget ska redovisas i augusti 2013. Ett försök med branschpassad yrkesutbildning – det s.k. yrkesåret – har också startats i samverkan mellan Arbetsförmedlingen, IF Metall och Teknikföretagen i Gnosjötrakten.

Utskottet ställer sig även positivt till att människor genom olika typer av omställningsstöd ges bättre förutsättningar att röra sig mellan jobb och snabbt ställa om vid uppsägning. Samtidigt som företagen behöver flexibilitet för att kunna anpassa produktionen efter nya förutsättningar måste arbetstagarnas behov av trygghet, förutsägbarhet och rättssäkerhet tillgodoses. Eftersom parterna har bäst kunskap om företagets och arbetstagarnas villkor är de lämpade att göra avvägningar mellan olika former av trygghet och flexibilitet.

Statligt stöd vid korttidsarbete är ytterligare ett exempel på en åtgärd inom ramen för trepårtssamtalen som utskottet välkomnar. För företag som tillfälligt möter en kraftig nedgång i efterfrågan och som behöver minska antalet arbetade timmar kan sådana avtal vara ett alternativ till uppsägningar. I en djup lågkonjunktur kan korttidsarbete följaktligen bidra till att sysselsättningen hålls uppe och till att arbetslösheten ökar mindre än vad som annars skulle ha varit fallet. Korttidsarbete kan även bidra till att företagen kan öka produktionsvolymerna snabbare när konjunkturen vänder eftersom företagets behov av att nyrekrytera minskar. Stödet är således avsett att användas i tider av synnerligen djup kris för att undvika uppsägningar och underlätta återhämtningen när konjunkturen vänder. Utskottet noterar att en arbetsgrupp inom Regeringskansliet har utarbetat ett förslag till system för statligt stöd vid korttidsarbete (Ds 2012:59). Förslaget har remitterats till Lagrådet och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att arbetet med att finna lösningar på de problem som finns på arbetsmarknaden och med att bidra till att arbetsmarknaden blir mer inkluderande och flexibel bäst görs i gemensamma samtal mellan fack, arbetsgivare och regering. Att arbetsmarknadens parter tar ansvar för och utvecklar den svenska modellen är nödvändigt för att den även i fortsättningen ska ge förutsättningar för hög sysselsättning, god tillväxt och stark sammanhållning.

Stockholm den 23 maj 2013

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

*Elisabeth Svantesson*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Christer Nylander (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Qarlsson (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Mehmet Kaplan (MP), Andreas Carlson (KD), Mattias Karlsson (SD) och Josefin Brink (V).

# Avvikande meningar

## 1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S) och Johan Andersson (S) anför:

Sverige förtjänar en regering som förmår att föra en framtidsinriktad, jobbskapande och ansvarsfull politik. Regeringen har misslyckats med sitt löfte att bryta arbetslösheten och utanförskapet.

Arbetslösheten har ökat med ca 2 procentenheter under regeringens tid vid makten. I februari 2013 stod 427 000 människor, dvs. 8,5 procent av arbetskraften, utan ett arbete. Arbetslösheten i Sverige är högst i Norden. Även sysselsättningsgraden (15–74 år) ligger i dag på en avsevärt lägre nivå än för sex år sedan. I februari 2013 var 54 procent av kvinnorna i åldern 15–74 år i arbete medan 62 procent av männen i samma åldersgrupp arbetade. Att så många kvinnor står utanför arbetsmarknaden är ett stort slöseri med kompetens.

Vi i Socialdemokraterna anser att två förändringar på den svenska arbetsmarknaden är särskilt problematiska: dels att allt fler människor är arbetslösa en längre tid, dels att allt fler unga är utan arbete. Sedan 2007 har antalet arbetslösa som varit arbetssökande längre än 24 månader nästan tredubblats och ungdomsarbetslösheten har bitit sig fast på en nivå omkring 25 procent. Ungdomsarbetslösheten är högre i Sverige än i jämförbara länder som Danmark, Tyskland, Österrike och Nederländerna. Samtidigt som arbetslösheten ökar finns ett stort antal lediga jobb. Matchningen mellan jobbsökande och jobb har försämrats sedan 2009. Denna försämring kan förklaras av en försämrad matchning av arbetsförmedlande institutioner (främst Arbetsförmedlingen), en försämrad geografisk matchning samt fel kompetens hos de arbetssökande.

Vi socialdemokrater anser att regeringen har prioriterat att öka klyftorna mellan dem som har arbete och dem som inte har det. Regeringens motivering till detta har varit att individer som står utanför arbetsmarknaden inte söker arbete tillräckligt intensivt. Regeringen har inte prioriterat att stödja en tillväxt av nya arbetstillfällen eller att se till att arbetssökande har rätt kompetens för de arbeten som står till förfogande. När fokus läggs på att få arbetslösa att söka jobb som inte finns eller som de inte är behöriga att få, är misslyckanden att vänta.

Vi socialdemokrater anser vidare att regeringens politik även har lett till sämre försäkringar för dem som jobbar. Regeringen har ökat kostnaden för medlemskap i arbetslöshetsförsäkringen och sänkt ersättningen. Arbetslöshetsförsäkringen har därmed blivit både dyr och dålig. Det leder till att människor som har ett jobb tvekar att satsa på något nytt, sadla om eller



starta eget eftersom skyddsnetet har blivit svagare. Regeringens beslut om arbetslöshetsavgiften leder även till att de som löper störst risk att förlora jobbet också ska betala mest för sin försäkring.

Socialdemokraterna anser att regeringens arbetsmarknadspolitik är ineffektiv. Antalet utbildningsplatser i den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen är lägre än när regeringen tillträdde, trots att arbetslösheten är högre. Satsningar på vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning motsvarar inte det ökade behovet. Matchningen mellan utbud och efterfrågan fungerar allt sämre. Regeringen har i stället satsat på billigare, kvantitativa åtgärder som jobbcoacher, gruppövningar för att stärka arbetssökandes självkänsla och konstlad sysselsättning genom den s.k. fas 3. Regeringens satsning på jobbgarantier har inte inneburit någon garanti för jobb, utan har i stället lett till att arbetslösa har tvingats att vänta en lång tid innan de har kommit i fråga för insatser som leder till jobb. I praktiken råder ett aktivitetsförbud på Arbetsförmedlingen för arbetslösa ungdomar. Ungdomar måste i dag vänta i minst tre månader innan de över huvud taget kan komma i fråga för insatser som leder till jobb. Regeringens misslyckade förhandlingar om den s.k. jobbpakten är ytterligare ett exempel på dess oförmåga att få gehör för sin politik och få olika intressen att arbeta tillsammans för Sveriges bästa.

Kampen mot arbetslösheten är Socialdemokraternas viktigaste uppgift. Vi vill slå fast ett tydligt mål: Sverige ska mellan 2014 och 2020 öka antalet människor som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU. För att förverkliga detta mål ska bl.a. förutsättningarna för företagen förbättras. Nya jobb skapas genom att fler företag kan starta, växa och anställa. Den andra sjuklöneveckan ska avskaffas, möjligheten till innovation och finansiering stärkas och villkoren för ett aktivt näringsliv i hela landet ska förbättras. Exportfrämjandet på tillväxtmarknader ska stärkas, förstagångsexport ska underlättas och bildandet av exportorienterade företagsnätverk ska stödjas.

För att bekämpa ungdomsarbetslösheten föreslår vi socialdemokrater en 90-dagarsgaranti. Ungdomar ska jobba eller studera – inte vara arbetslösa. Garantin innebär att den som är ung och utan arbete ska erbjudas ett riktigt jobb, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och jobb som leder vidare till jobb senast inom 90 dagar. Den som inte tar detta erbjudande ska inte få någon ersättning. Garantin innehåller tre komponenter: ett utbildningskontrakt för de som inte har avslutat gymnasiet, en tidsgräns för alla unga och en effektivisering av Arbetsförmedlingens insatser för unga. Utbildningskontraktet innebär att arbetslösa unga som saknar en gymnasieexamen snarast ska erbjudas en utbildningsplan som leder till en gymnasieexamen. Det kan handla om heltidsstudier, lärlingsutbildning eller studier som varvas med jobb eller yrkespraktik. Angående tidsgränsen ska alla unga senast inom 90 dagar erbjudas jobb, utbildning som leder till jobb eller en kombination av utbildning och jobb genom yrkesintroduktionsjobb och utbildningsplatser. För att effektivisera

Arbetsförmedlingens insatser för unga föreslår vi att aktivitetsförbudet på Arbetsförmedlingen avskaffas, att ungdomars initiativ och arbetsförmedlarnas kompetens tas till vara och inte hindras av onödiga regler och att antalet utbildnings- och praktikplatser motsvarar behovet.

För att bekämpa långtidsarbetslösheten föreslår vi socialdemokrater att man inför s.k. extratjänster i välfärden och i den ideella sektorn. Satsningen innebär att personer som har stått utan arbete mycket länge och som i dag omfattas av sysselsättningsfasen i den s.k. jobb- och utvecklingsgarantin (tidigare fas 3) ska erbjudas arbetsuppgifter i välfärden och i den ideella sektorn. Extratjänsterna syftar till att höja kvaliteten i välfärden, bryta långtidsarbetslösheten och motverka utslagningen. Tjänsterna ska kombineras med utbildning för att ytterligare stärka individens framtida möjligheter på arbetsmarknaden. Tjänsterna får dock inte användas för att ersätta ordinarie personal.

Vi föreslår avslutningsvis att en serie åtgärder införs redan 2013, däribland yrkesintroduktionsjobb, en obligatorisk sommarskola för de niondeklassare som inte har nått behörighet under vårterminen, möjlighet för fler ungdomar att avsluta sina studier på folkhögskola under sommaren, extra resurser till lärosäten som erbjuder ett naturvetenskapligt basår för att utöka andelen studerande och stimulansbidrag till kommuner som erbjuder sommarjobb för ungdomar.

## **2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (MP)**

Mehmet Kaplan (MP) anför:

Det är dags för en ny arbetslinje. Alla människor ska ha möjlighet att få ett jobb och kunna försörja sig själva. Miljöpartiet anser dock att alliansregeringens arbetslinje ensidigt har handlat om att betrakta arbetslösheten som ett privat problem. Enligt Miljöpartiet är arbetslösheten ett samhällsproblem som kräver gemensamma lösningar. En ny arbetslinje måste bygga på en jobbskapande politik, en politik som skapar en positiv utveckling i viktiga framtidsfrågor och som gör Sverige världsledande på de områden som är viktiga för människan, miljön och ekonomin.

Arbetslösheten i Sverige är fortsatt hög. I mars 2013 var 428 000 personer, eller 8,4 procent av arbetskraften arbetslösa. Sedan regeringen tillträdde har långtidsarbetslösheten ökat med 45 000 personer, från 65 700 personer 2007 till 120 700 personer 2012. Långtidsarbetslösheten har stigit i snabbare takt i Sverige än i de flesta andra industrialiserade länder. Även långtidsarbetslösheten bland unga har ökat stadigt, från ca 13 000 personer 2007 till ca 22 000 personer 2012. Arbetslösheten bland ungdomar är högre i Sverige än i de flesta jämförbara länder i Europa. År 2012 var ungdomsarbetslösheten 24 procent. Nästan en tiondel av alla personer mellan 16 och 24 år varken arbetar eller går i skolan. Allt fler unga fastnar i arbetslöshet och riskerar att förlora tron på både sig själva och samhället. I takt med att arbetslösheten ökar blir anvisningarna till den s.k. fas 3 allt

fler. Miljöpartiet vill helt avveckla fas 3 och ersätta det med en rad aktiva åtgärder som sätts in tidigare och som är utformade efter den enskildes behov.

Miljöpartiet vill vända utvecklingen. Det behövs krafttag för att skapa nya jobb, minska arbetslösheten och säkra en långsiktig ekonomisk utveckling. Vi föreslår bl.a. satsningar på gymnasiekompetens för unga, yrkesutbildning för en bättre matchning på arbetsmarknaden och på investeringar i en grön ekonomi. Bättre villkor och sänkta kostnader behövs för småföretag så att dessa kan anställa. Satsningar behövs även i offentlig verksamhet för att skapa nya jobb och för att förbättra kvaliteten i välfärden.

Som ett led i att få fler i arbete föreslår Miljöpartiet en jobbpolitik med följande inriktning: nya jobb genom investeringar i ett modernare samhälle, nya jobb i industrin, nya jobb i småföretagen och i tjänstesektorn, nya jobb i välfärden och nya jobb för unga. Vi vill öka nivån på offentliga investeringar inom områdena hållbar infrastruktur, energieffektivisering i bostäder och klimatinvesteringar för att både skapa nya jobb och få en klimatomställning. ROT-avdraget bör utvidgas och energianpassas för att bl.a. rusta upp och energieffektivisera miljonprogrammen. För att skapa nya jobb inom industrin och samtidigt ta konkreta steg mot ett hållbart samhälle vill vi skapa en grön innovationsfond och stimulera miljöteknikföretag. För att öka småföretagens möjligheter att utvecklas och anställa fler föreslår Miljöpartiet att arbetsgivaravgiften med inriktning på småföretag sänks och att sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda avskaffas. En skattelättnad för innovationsföretag i uppstartsfasen föreslås också. Vi föreslår även en höjning av de generella statsbidragen till kommuner och landsting så att fler kan anställas i välfärden. Genom riktade medel för att öka personaltätheten i skolan och äldreomsorgen skapas fler jobb samtidigt som kvaliteten i välfärden förbättras.

Miljöpartiet föreslår att s.k. startcentraler skapas för att få fler unga i jobb. En startcentral är en lokal arbetsförmedling för unga som drivs av kommunen i samverkan med Arbetsförmedlingen och med nära koppling till det lokala näringslivet. Tanken är att alla unga arbetslösa i en kommun ska vända sig till startcentralen. Insatserna ska vara anpassade efter den unga arbetssökandes individuella behov och vara tillgängliga redan från första dagen i arbetslöshet. Kommunerna föreslås också få ett utökat ansvar och ekonomiska resurser för att fånga upp arbetslösa personer som är under 25 år. Miljöpartiet vill också erbjuda fler vägar till gymnasiekompetens genom att skapa 5 000 nya platser på folkhögskolor och 5 000 platser på komvux. Vi vill också satsa på 2 500 nya helårsplatser vid branschriktade jobbutbildningar och 1 000 nya helårsplatser på yrkeshögskolan. Därutöver vill vi garantera att alla unga mellan 15 och 17 år erbjuds ett sommarjobb samt stötta unga som vill starta företag.

Miljöpartiet vill införa ett helt nytt trygghetssystem som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämlikt. Förslaget innebär en gemensam försäkring som omfattar både allmän sjukförsäkring och allmän arbetslöshetsför-

säkring, liksom en lägsta ersättningsnivå. Som steg mot arbetslivsstrygghet vill vi införa ett golv och helt ta bort den bortre gränsen i sjukförsäkringen samt höja taket, höja ersättningsnivån och införa ett sökandevillkor i arbetslöshetsförsäkringen. Den ersättningsgrundande inkomsten ska räknas på samma sätt oavsett om individen är sjuk eller arbetslös, så att försäkringen blir en inkomstförsäkring. För att fler ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen föreslår vi att den som aktivt söker arbete ska ha rätt till ersättning även om man inte haft någon anställning tidigare.

Miljöpartiet förslår en offensiv politik för jämställda löner och en jämställd arbetsmarknad. Arbetet för jämställda löner är ett ansvar för arbetsmarknadens parter, men politiken måste skapa förutsättningar för ett sådant arbete. Vi vill införa en tredelad föräldraförsäkring, skapa en statlig pott för jämställda löner, upprätta årliga lönekartläggningar, skapa bättre villkor för dem som arbetar inom äldreården, öka möjligheten att bestämma över sin arbetstid samt minska missbruket av visstidsanställningar.

Miljöpartiet anser att arbetsmarknaden måste bli mer öppen och inkluderande. Alla människor måste ses som resurser oavsett etnicitet. För att bättre ta till vara alla människors kunskaper vill vi bl.a. förbättra kurserna i svenska för invandrare (sfi) och förstärka arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet. För att få en mer effektiv arbetsförmedling vill vi att flera fristående, specialiserade aktörer ska komplettera Arbetsförmedlingen. Det behövs också aktiva åtgärder mot diskriminering på arbetsmarknaden. Fler aktörer bör få möjlighet att driva diskrimineringsmål i domstol.

### **3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)**

Mattias Karlsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna vill framhålla att ekonomin i Sverige och i övriga Europa präglas av en fortsatt mycket stor osäkerhet. Den svenska BNP-tillväxten under det sista kvartalet 2012 var obefintlig. Arbetslösheten ligger kvar på över 8 procent och förväntas ligga kvar på denna nivå under 2014. En viss nedgång väntas 2015 men det dröjer fram till 2017 innan arbetslösheten når ner till jämviktsnivå. Under den tid som Alliansen har regerat har jämviktsarbetslösheten varit mycket hög och den faktiska arbetslösheten har legat över jämvikt. Det kan förklaras dels av regeringens missanpassade invandringspolitik som inte har varit behovsprövad, dels av regeringens utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som haft obefintligt fokus på matchning av arbetskraften. Den höga arbetslösheten bland invandrare – i synnerhet nyanlända invandrare – och den höga ungdomsarbetslösheten svarar var för sig för ungefär en tredjedel av den höga arbetslösheten i Sverige.

Sverigedemokraterna vill föra Sverige tillbaka till en avancerad kunskapsekonomi som konkurrerar med kompetens, inte med låga priser till följd av sänkta skatter. Sverigedemokraterna föreslår bl.a. ett femte jobbskatteav-

drag för låg- och medelinkomsttagare för att stimulera ekonomin samt ett socialavgiftsavdrag och ett reformerat sjuklöneansvar för att göra det lättare för småföretagare att anställa. Förslaget om ett reformerat sjuklöneansvar innebär att företag får göra avdrag för sina sjuklönekostnader motsvarande sjuklönekostnaden för en genomsnittlig anställd upp till ett maximalt tak på tio anställda. Vid fler än tio anställda ersätts företaget enbart upp till taket och vid färre än tio anställda motsvarar ersättningen antalet anställda. Sverigedemokraterna föreslår också att bolagsskatten för storföretagen sänks för att dessa ska bli fler, växa och investera mer i Sverige.

Sverigedemokraterna menar att arbetsmiljön inom den offentliga sektorn är oroväckande. Arbetsituationen för många offentliganställda har lett till både fysiska och psykiska besvär. För att komma till rätta med de offentliganställdas arbetsituation och motarbeta orättvisor avser Sverigedemokraterna att presentera ett åtgärds paket i höstbudgeten.

Enligt Sverigedemokraterna bör en rationell sysselsättningspolitik ta fasta på utmaningen att få utrikes födda och ungdomar i arbete. Sverigedemokraterna anser dock inte att alla kan, bör eller vill bli akademiker utan att yrkesutbildade efterfrågas i allt större utsträckning. Partiets viktigaste satsning för att bryta ungdomsarbetslösheten är därför förslaget att införa lärlingsjobb. Den nya anställningsformen skulle göra det möjligt för en arbetsgivare att anställa en ung lärling med en provanställningsperiod på tolv månader i stället för dagens sex månader. Under denna period skulle arbetsgivaravgiften avskaffas helt. Satsningen bedöms kunna skapa 50 000 nya lärlingsjobb brutto. För att förbättra matchningen på arbetsmarknaden vill Sverigedemokraterna öka stöder till Myndigheten för yrkeshögskolan och höja anslagen till Centrala studiestödsnämnden (CSN).

För Sverigedemokraterna är det en självklarhet att också högre utbildning ska förbereda för livet och leda till arbete. Vi efterfrågar därför en allmän effektivisering bland högskolorna för att de ska kunna anpassa sitt utbildningsutbud till arbetsmarknadens behov av kompetens. Högskolornas resurstilldelningssystem föreslås därför bl.a. kopplas till resultatmåt i form av arbetslivsetablering.

Sverigedemokraternas utgångspunkt för utformningen av invandringspolitiken är att den ska vara gynnsam för Sverige. Vi vill återgå till en behovsprövad arbetskraftsinvandring samt en väl reglerad asyl- och anhöriginvandring. Gällande avtal och konventioner hedras och asylinstitutet respekteras. Partiet vill modernisera de nuvarande reglerna för arbetskraftsinvandringen genom att införa ett s.k. blåkortssystem. Systemet innebär att tredjelandsmedborgare har rätt att ansöka om blåkort om den sökande bl.a. kan uppvisa ett anställningskontrakt, en bruttolön som är minst en och en halv gång större än den genomsnittliga bruttoårslönen i Sverige, handlingar som styrker yrkeskvalifikationer och en sjukförsäkring. Sverigedemokraterna vill även reformera reglerna för anhöriginvandring. Som ett familjevänligt parti anser Sverigedemokraterna att det är viktigt att var och

en får leva nära sina närmaste familjemedlemmar. Samtidigt är det Sverigedemokraternas mening att anhöriginvandringen i dag är kravlös och belastar det svenska samhället bortom rimliga gränser. Vi vill öppna för anhöriginvandring och familjåterförening, under förutsättning att ansvaret för den invandrades försörjning vilar på anknytningspersonen och inte den svenska staten. Det innebär att anknytningspersonen ska ha en gällande sjukförsäkring som också omfattar den anhöriga, en försörjning för sig själv och sina familjemedlemmar för att undvika att den anhöriga behöver nyttja försörjningsstöd, och en bostad. Vidare ska den anhörige följa integrations- och introduktionsåtgärder enligt gällande regelverk.

För att underlätta integrationen, undvika missförstånd, agera förebyggande mot kulturkrockar och säkerställa att alla som invandrar till Sverige får kunskap om sina rättigheter och skyldigheter vill Sverigedemokraterna bygga ut och förstärka den samhällsorientering som i dag erbjuds inom ramen för etableringsreformen. Vi vill utveckla innehållet i samhällsorienteringen genom att bl.a. införa ett tydligt kunskapsmål som går ut på att deltagarna inte bara ska känna till de formella delarna av ett liv i Sverige utan även få kunskap om de normer, värderingar, tradition och sedvänjor som råder. Sverigedemokraterna vill också utöka målgruppen för samhällsorienteringen till att omfatta alla som invandrar och som tänker stanna i landet i minst ett halvår. Sverigedemokraterna vill också inrätta hedersjourer för personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och säkerställa att handlingsplaner och åtgärdsprogram mot hedersvåld och förtryck upprättas i varje kommun.

Sverigedemokraterna ser positivt på landsbygdens möjligheter och vill förbättra landsbygdens villkor genom att stimulera tillväxt och sysselsättning. 1,4 miljoner människor bor och verkar på landsbygden. Dessa personer möjliggör en stark handelsbalans genom sitt värv inom skog, gruvnäring och metallindustri. Den växande turismen ökar både sysselsättningen och inflyttningen. Sysselsättningstillväxten inom turistnäringen uppgick till 24 procent mellan 2000 och 2010, samtidigt som den generella sysselsättningen endast växte med 5 procent. Genom satsningar på skog, fiske, jordbruk, gruvnäring, turism och en återupprättad värnplikt skapas förutsättningar för 25 000 nya jobb på landsbygden.

#### **4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)**

Josefin Brink (V) anför:

Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen samtidigt som massarbetslösheten har blivit vardag. I mars 2013 uppgick arbetslösheten till hela 8,4 procent (i säsongrensade termer). Sedan regeringen tillträdde 2006 har arbetslösheten ökat med 1,8 procentenheter, vilket motsvarar 92 000 personer. Långtidsarbetslösheten har ökat med mer än 100 procent. Även sysselsättningsgraden har minskat sedan regeringen kom till makten. Den lägre sysselsättningsgraden (0,9 procentenheter) motsvarar 64 000

färre sysselsatta. I dag går det sju arbetssökande på varje ledigt jobb. Arbetsmarknadspolitiken har nedrustats. Mellan 2006 och 2012 har regeringen skurit ned på antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen med över 50 procent samtidigt som antalet deltagare inom den kommunala vuxenutbildningen minskade med 16 procent mellan 2006 och 2011. Massarbetslösheten, tillsammans med bl.a. försämringar i lagen om anställningsskydd och bristfällig reglering vid in- och uthyrning av arbetstagare, har bidragit till att anställningsskyddet har urholkats. Otryggheten på arbetsmarknaden har brett ut sig, vilket manifesteras genom bl.a. ett ökat antal otrygga anställningar, ofrivilliga deltider och en ökad rädsla för osäkerhet i arbetslivet. Sverige är såväl massarbetslöshetens som långtidsarbetslöshetens land, och ett land där ojämlikheten ökar, välfärden krackelerar och klimat- och miljöutmaningarna tonas ned.

Huvuduppgiften måste vara att bekämpa arbetslösheten. Full sysselsättning ska vara det övergripande målet. Vänsterpartiet förslår därför ett alternativt ekonomiskt ramverk som innebär att penningpolitiken kompletteras med ett sysselsättningsmål och att dagens överskottsmål ersätts med ett mål om balans över en konjunkturcykel. Med ett ramverk som detta skapas förutsättningar att bekämpa arbetslösheten och föra en ansvarsfull långsiktig ekonomisk politik för full sysselsättning.

Vänsterpartiets politik syftar till att understödja målet om arbete åt alla och att skapa ett arbetsliv präglad av trygghet och goda arbetsvillkor. För att säkerställa tryggheten på arbetsmarknaden ska fasta jobb på heltid vara norm. Trygghet i anställningen bidrar till kontinuitet och mer kreativitet i verksamheten, underlättar facklig organisering och ger den enskilde större möjlighet att tillvarata sina rättigheter. Den arbetsrättsliga lagstiftningen bör skärpas i syfte att begränsa antalet otrygga anställningar.

Vänsterpartiet anser att ungdomsarbetslösheten är ett av de största samhällsproblemen. År 2013 var omkring 150 000 ungdomar i åldern 15–24 år arbetslösa. Det motsvarar en arbetslöshet på drygt 26 procent för denna grupp. Ungdomsarbetslösheten i Sverige är därmed högre än genomsnittet i Europa och betydligt högre än i jämförbara länder som Finland, Danmark och Norge. Regeringens satsningar på jobbgaranti och sänkta arbetsgivaravgifter för unga har inte gett någon effekt. Ungdomsarbetslösheten är högre än när satsningarna genomfördes och visar inga tendenser att sjunka. Vänsterpartiet förslår därför en ungdomsgaranti för arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år. Förslaget innebär att unga efter 90 dagars arbetslöshet ska garanteras jobb till avtalsenlig lön eller utbildning. Förslaget innebär att 57 000 jobb och utbildningsplatser skapas. Fyra former av arbete erbjuds inom ungdomsgarantin: garantijobb, utbildningsvikariat, lärlingsanställning och traineeanställning. Därutöver föreslås fyra former av utbildning: arbetsmarknadsutbildning, yrkeshögskola, yrkesvux och komvux. Det ska även vara möjligt att kombinera arbete och utbildning.

Många arbetslösa saknar i dag en grundläggande utbildning. Samtidigt krävs ofta minst gymnasieskola för att få ett arbete. Gymnasieutbildning är även nödvändig för att kunna studera vid yrkeshögskola eller universitet. För att öka människors frihet och valmöjligheter på arbetsmarknaden vill Vänsterpartiet införa en rätt för unga upp till 25 år att läsa in gymnasieskolan. Även arbetslösa som har fyllt 25 år erbjuds gymnasiestudier inom vuxenutbildningen med en förmånlig finansiering i form av aktivitetsstöd eller studiemedel med högre bidragsdel. Vi vill även inrätta fler platser i arbetsmarknadsutbildningar, vid yrkeshögskolan och inom yrkesvux.

Det finns en stor tillväxtpotential i kvinnors ökade sysselsättning. Vänsterpartiet anser att kvinnors ställning och lika möjligheter på arbetsmarknaden är, utöver en demokrati- och maktfråga, också av stor vikt för samhällsekonomin. Den stora tillväxtpotentialen finns framför allt i att minska gapet i antalet förvärvsarbetande timmar mellan kvinnor och män och att minska skillnaderna mellan mäns och kvinnors deltidsarbete. Om kvinnor förvärvsarbetade i samma utsträckning som män skulle sysselsättningen bland kvinnor öka med motsvarande 250 000 heltidstjänster, vilket skulle stärka de offentliga finanserna med uppskattningsvis 15 miljarder kronor. För att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden föreslår Vänsterpartiet en individualiserad föräldraförsäkring, fasta jobb på heltid och 15 000 platser i barnomsorgen på obekvämt arbetstid. Barn till arbetslösa och föräldralediga bör ges rätt till 30 timmars förskola. Vänsterpartiet vill även satsa på bättre kvalitet inom vården, skolan och omsorgen. Satsningar på mer personal och utbildning inom hemtjänsten och äldreomsorgen måste göras. Sambandet mellan en väl utbyggd hemtjänst och äldreomsorg och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden gör detta till en avgörande jämställdhetsfråga. Vänsterpartiet föreslår även att en jämställdhetskommission tillsätts i syfte att öka kvinnors sysselsättningsgrad och ge kvinnor samma tillträde till arbetsmarknaden som män.

En frivillig arbetslöshetsförsäkring som ger inkomstrygghet vid arbetslöshet är en central del av den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den är avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. Vänsterpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomst- och omställningsförsäkring. Vänsterpartiet vill höja taket och golvet. För att undvika en urholkning av försäkringen indexeras beloppen efter löneutvecklingen. Ersättningsnivån bör enligt Vänsterpartiet höjas till 80 procent för hela ersättningsperioden och för tid med aktivitetsstöd, och antalet karensdagar minskas med två per år för att på sikt tas bort helt. Vänsterpartiet vill även ta bort 75-dagarsbegränsningen vid deltidsarbetslöshet. Vänsterpartiet föreslår att den s.k. arbetslöshetsavgiften avskaffas och att den allmänna grundförsäkringen stärks. Alla som uppfyller grundvillkoren i 9 § lagen om arbetslöshetsförsäkring, och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader, ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.